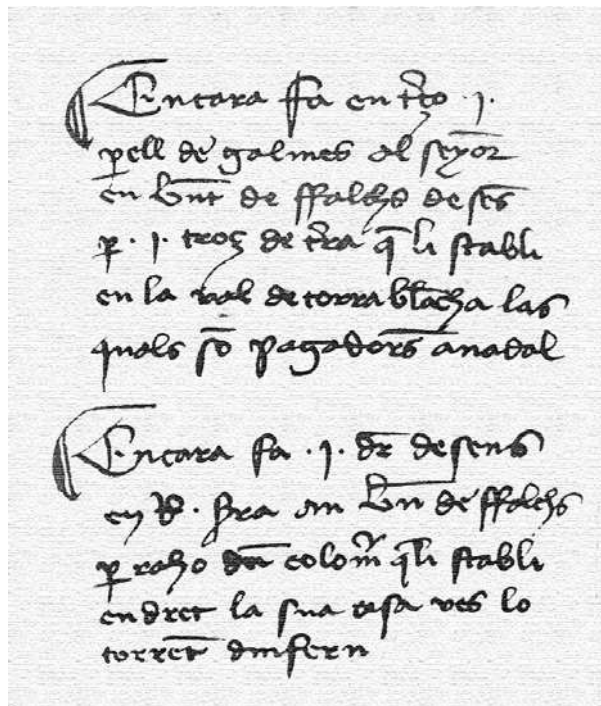

El capbreu de 1303

En una llibreta de mida petita que es troba en el lligall Setmenat, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, hi ha copiat un antic capbreu del terme de Fals. Comença així: «*Duodecimo kalendas junny anno domine m^e. ccc^e. tertio. Capbreu dels censos que el senyor en Bnt. de ffalchs pren e penre deu al terme de ffalchs. Lo mas den G. de montconill .i. parell dous en la setmana santa de pascha. Item .i. feix derba en mayg. Item .i. bestia jove de .ii. ayns o de .iii. a cap de quatre ayns. Item .i. feix de palla en temps d'ivern. Item jova e tragina una vegada layn. Item xv dotzens de blat de cens mig ordi mig avena en temps de messes. Item fa .i. diner de cens per raho de una casa de cap de la costa del castell com hom va al molí*». Després de la declaració de Guillem de Montconill segueixen les de 51 pagesos més, posseïdors de masos, i 17 de persones que tenen alguna casa o peça de terra dins dels dominis de Bernat de Falchs, el Senyor del terme. Els censos no són iguals en tots els casos, sinó que depenen de la mida del mas, però gairebé tots ells han de donar un parell d'ous per Pasqua, un feix de llenya a l'hivern i un feix de palla després de segar, una bèstia jove, una mitgera de vi, mig dotzè d'ordi, mig de civada, i fer els serveis personals de llaurar les terres del senyor (jova) i de transportar (tragina). La quantitat de blat és molt variable, va dels 15 dotzens del Montconill als 4 dotzens del mas Jussà de Cantacorbs, però moltes cases han de lliurar, a més a més, d'una a tres fogasses de pa. La mida de les fogasses ve determinada pel seu preu, que ha de ser d'un diner. Només trobem sis masos que donen una certa quantitat de vi, la qual cosa demostra que si bé la vinya es coneixia, no estava massa estesa al terme. Molts masos paguen els censos en forma de carn de diversos animals. A més de la bèstia jove de dos o tres anys, que suposem que es deu tractar de bous o rucs, és habitual haver de donar una o dues gallines, en alguns casos un anyell o una "perna de carn salada", i fins i tot algun gall o perdiu. Tot això ens porta a la conclusió que la pastura i el bestiar eren la base de la producció, més que no pas els conreus de cereal. Capítol apart són els albergs o cases, la major part de les quals es troben al voltant del castell de Fals, segurament formant part de la muralla que encerclava el recinte, però també n'hi ha cinc que es troben a baix a la riera, en un indret anomenat la Fàbrega o farga. Les cases solen pagar una gallina de cens i un diner en moneda. Aquests pagaments en diner metàl·lic es van anar generalitzant en el decurs del segle 14è.

En total, el castlà Bernat de Falchs percebia cada any dels seus vassalls 82 ous, 79 gallines, 3 perdus, 2 pollastres, 17 caps de bestiar menut, 9 pernills de set lliures de pes i, cada quatre anys, 41 bèsties joves. També rebia 183 dotzens de gra, 32 fogasses de pa, 8 mitgeres i dos quartans de vi, i

13 sous i 3 diners en metàl·lic. La relació de prestacions continguda en el capbreu no indica, segons la historiadora Eva Serra i Puig, l'existència de remences i mals usos, la qual cosa posaria als pagesos de Fals de l'època en una situació d'avantatge en respecte als vassalls d'altres senyors feudals. També observa la mateixa historiadora que la relació entre el nombre de masos i el nombre de pagesos era molt equilibrada, situació que no es donava en altres termes. Al llarg del segle la situació va canviar radicalment amb la caiguda demogràfica provocada per la guerra civil i les successives epidèmies de pesta, que va tenir com a conseqüència que molts masos quedessin deshabitats. A finals del segle 15è hi va haver un procés de concentració i els masos ròncs es van unir a la dotzena i mitja de masos que van quedar habitats, configurant la distribució territorial del terme de Fals que es va mantenir gairebé estable durant els següents 400 anys. Alguns dels noms dels masos que apareixen en el capbreu de 1303 són els mateixos d'ara; és el cas dels masos Montconill, Bosc, Oliveres (de la Costa) i Grau. Altres han canviat de nom però són perfectament identificables, com són els masos Torrecabrera (Jaumeandreu), Ça Vila (Tatger), Prat (Gabriela), Ça Sala (Massana), deç Pla (Pla de la Vila), Aguileres (Campserver), Lledó (Serra), Serra (Collet), Soler Bosch (Subirana), Solà (Torreblanca), Torreblanca (Oms), i Cantacorbs (Oliveres del Pla). Dels masos desapareguts, alguns noms han perdurat com a masos ròncs, com per exemple els masos Perera, Puig Oliver, Morroliu, Franquès, Font, Ramàs, Vilamantells, Verdaguer, Torraguitzana, o Morromana, mentre que la resta de noms s'han perdut per sempre més.

Pàgina del document original